

75 JAAR WT

Van *Wetenschap in Vlaanderen* naar *Wetenschappelijke tijdingen* Zelfreflecties bij de ontwikkeling van een tijdschrift, 1935-2010

In de zomer van 1935 verscheen het eerste nummer van het maandblad *Wetenschap in Vlaanderen*, opgericht door de Vereniging voor Wetenschap, waarin Jozef Goossenaerts (1882-1963) de drijvende kracht was. De verklaring voor de oprichting van een tijdschrift dat de lezers informeerde over het wetenschappelijk bedrijf in Vlaanderen en, zo werd met nadruk gesteld, in Nederland, ligt voor de hand. De vernederlandsing van het voortgezet en hoger onderwijs in Vlaanderen had een lange weg afgelegd. De eerste wetten voor het voortgezet onderwijs dateerden van 1883. In het lager onderwijs in Vlaanderen werd in het algemeen het Nederlands als onderwijstaal gebruikt en het Frans als tweede taal onderwezen. De vernederlandsing van het onderwijs vond haar bekroning in 1932 met de invoering van het principe: 'streektaal is de voertaal voor het onderwijs'. Bovendien was de vernederlandsing van het onderwijs aan de universiteit in Gent in 1930, na een lange strijd overigens, het bewijs dat de Nederlandse taal voor wetenschappelijk onderzoek en onderwijs zonder meer toepasbaar en bruikbaar was. Een lange reeks van congressen, te beginnen bij de vooral op taal en letterkunde gerichte Nederlandsche Taal- en Letterkundige Congressen (het eerste dateerde al van 1849) en de vanaf het begin van de twintigste eeuw ingerichte studentencongressen voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit en de vele congressen op het gebied van de filologie, geschiedenis, rechten, geneeskunde en de exacte wetenschappen leverden even zovele bewijzen dat wetenschapsbeoefening in het Nederlands geen fata morgana was.

Nu de wettelijke kaders voor de wetenschapsbeoefening in het Nederlands geschapen waren, was ook het moment aangebroken om een breder publiek met enige regelmaat kennis te laten nemen van de resultaten van die wetenschapsbeoefening. Een tijdschrift met dat doel paste in een kader, waarin een wetenschappelijk gevormde elite, die het Nederlands gebruikte en waarin Vlaamse wetenschappelijke academies (er bestond sinds 1886 de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde) een strijdpunt werden. In 1938 kwam zo tevens de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten tot stand.

Jozef Goossenaerts, 1952. [ADVN, VFA3742]

De oprichting van een tijdschrift zoals *Wetenschap in Vlaanderen* paste volledig in die ontwikkeling.

De jaren 1935-1980

Wetenschap in Vlaanderen kreeg in 1940 de tot op heden gebruikte naam *Wetenschappelijke Tijdingen*. De meer algemene naam werd gekozen om zo meer ruimte te geven aan publicatie van wetenschappelijke bijdragen uit Nederland en Zuid-Afrika. Van het begin af was het doel van het tijdschrift de lezers te informeren over een breed gamma aan wetenschappelijk onderzoek. Het ging niet alleen om de geesteswetenschappen, ook de exacte wetenschappen moesten ruim baan krijgen. Deze formule bleef in principe gehandhaafd tot 1980 al overheersten in de praktijk de bijdragen uit de sectoren van taalkunde, geschiedenis en volkscultuur.

Michel Hanot, 2001. [ADVN, VFA8776]

De oorlogsjaren waren voor het tijdschrift moeilijk. Het lukte om tot in 1944 te publiceren en op het gebied van de inhoud een zekere mate van onafhankelijkheid tegenover de bezetter te handhaven. Helemaal lukte het onafhankelijk blijven niet en na de oorlog duurde het tot 1950 voordat het tijdschrift onder Goossenaerts' leiding weer kon verschijnen. Hij bleef tot zijn overlijden in 1963 de bezieler van de Vereniging voor Wetenschap en van *Wetenschappelijke Tijdingen*.

Wel viel op dat in de jaren zestig en zeventig de meer historische bijdragen de overhand kregen. Zo schreef de Nederlandse historicus, Lambert Buning, vele bijdragen over figuren en gebeurtenissen uit het activisme en uit de Groot-Nederlandse beweging. Ook het latere redactielid Lode Wils debuteerde in die jaren in het blad. Na het overlijden van Goossenaerts nam Michel Hanot van 1963 tot 1967 de leiding van het blad over en van 1968 tot 1994 vervulde Gilbert De Smet deze taak. Beide hoofdredacteurs waren taalkundigen. In 1994 nam Frans-Jos Verdoodt, historicus, het voorzitterschap van de redactie van De Smet over.

Gilbert De Smet, 1983. [ADVN, VFA9590/20]

Een nieuwe koers

In 1980 besloot de Vereniging voor Wetenschap mede op aandringen van het redactielid Ludo Simons om het blad om te vormen tot een zuiver historisch tijdschrift en met als taak: *“het bevorderen van de studie van de geschiedenis van de Vlaamse Beweging in haar breedste betekenis en van het onderzoek van bepaalde problemen van het leven van de Vlaamse gemeenschap”*. De naam van het tijdschrift veranderde in *Wetenschappelijke Tijdingen op het gebied van de geschiedenis van de Vlaamse Beweging*. Voorop stond een wetenschappelijke benadering van het verleden. Het tijdvak waarin *Wt* ook een ‘strijdschrift’ was, kon worden afgesloten. Wetenschapsbeoefening in het Nederlands was al lang geen punt van discussie meer, maar een wetenschappelijke benadering van de geschiedenis van de Vlaamse beweging en van Vlaanderen was wel een punt van discussie. In de jaren 1950-1980 overheerste, waar het om de geschiedenis van de Vlaamse beweging ging, een toon van verzoening. De publicaties over het activisme en over de ontwikkelingen van het Vlaams-nationalisme en de collaboratie in de jaren 1940-1944 en de naoorlogse epuratie waren vaak geschreven in een conciliante toon. In de jaren zeventig kwam tegen die vergoelijkende toon verzet. Leuvense historici als Lode Wils en Louis Vos kwamen tegen dergelijke vorm van geschiedschrijving in verzet. Zij droegen hun visies eveneens in *Wt* uit en maakten ook deel uit van de redactie van het tijdschrift, waarin na 1980 historici de overhand hadden.

Veel nieuwe onderzoeksresultaten vonden zo hun weg naar *Wt*. De redactieleden waren veelal als hoogleraar verbonden aan een van de Vlaamse universiteiten en brachten zo niet alleen hun eigen onderzoeksresultaten, maar ook die van hun leerlingen binnen. Het leidde soms tot hevige discussies zowel binnen de redactie als met de abonnees. Niet iedereen was immers onverdeeld gelukkig met de vernieuwde redactionele lijn waarbij de wetenschappelijke benadering en onderzoeksresultaten op grond van gedegen archiefonderzoek de criteria vormden voor publicatie.

In de tachtiger jaren domineerde de inbreng van de Leuvense redactieleden, een inbreng die overigens ook bijdroeg tot het voortbestaan zelf van het blad. De Smet schreef in 1994 nog over de ‘Leuvenaars’ aan de redactieleden: *“zij hebben het mij mogelijk gemaakt, door het leveren van kopij op de valreep, steeds op tijd te verschijnen.”* Tussen 1981 en 1985 vulden de bijdragen uit Leuven ruim de helft van de pagina’s in het tijdschrift. In de jaren negentig verbreedde het brandpunt zich over het gehele academische veld in Vlaanderen. Het

Affiche van het colloquium dat in 1995 door *Wetenschappelijke Tijdingen* werd georganiseerd. [ADVN]

werden ook jaren waarin het tijdschrift zijn wetenschappelijke allure en ambities vorm wist te geven. Dat gebeurde niet het minst door de organisatie van of medewerking aan een reeks colloquia die een breed publiek bereikten. In 1992 nam de redactie het initiatief voor een colloquium over “De geschiedschrijving over de Vlaamse Beweging sinds 1975”. Hierin kwam de overgang van de enigszins verzoe-nend-geëngageerde naar de wetenschappelijke aanpak van het Vlaamse verleden aan de orde. In 1995 was het thema “Herman van den Reeck (1901-1920) en de anti-burgerlijke strekking in de Vlaamse Beweging na de Eerste Wereldoorlog”. De lezingen van beide colloquia verschenen als apart nummer van *Wt*.

Niettemin waren er voor de redactie ook punten van zorg. Tot 2000 vielen de bijdragen qua inhoud voornamelijk in het tijdvak 1910-1950. De Eerste en de Tweede Wereldoorlog en hun gevolgen voor

**Herman
Van den Reeck
(1901-1920)
en de anti-burgerlijke
strekking in de
Vlaamse Beweging na
de Eerste Wereldoorlog**

de Vlaamse beweging en de ontwikkelingen in het interbellum stonden centraal. De negentiende eeuw en ook bijdragen met een meer sociale of culturele inhoud waren eerder schaars vertegenwoordigd.

De jaren 2000-2010: de verruiming

Er is systematisch gezorgd om aan die 'manco's' te verhelpen. Het antwoord of dat lukte kan niet zonder meer ja of nee zijn. Hoewel de negentiende eeuw nog steeds relatief weinig aandacht krijgt en het zwaartepunt nog ligt bij bijdragen uit de periode 1910-1950 zijn er meer bijdragen met een sociaal en of cultureel karakter gepu-

bliceerd. Als men naar de culturele bijdragen kijkt dan valt op dat daar nog veel te winnen is. Naast bijdragen over het muziekleven in Vlaanderen, een royale bijdrage – eigenlijk een themanummer – over Clemens De Landtsheer en zijn filmmaatschappij Flandria en artikels over de beeldende kunstenaars Prosper De Troyer en Jos Verdegem wordt het stil. Over literair-historische onderwerpen is wat meer verschenen, maar daar ligt het zwaartepunt ook weer op bijdragen vóór 1950 met als kernpunt de tijd en de tijdgenoten van Karel Van de Woestijne, Cyriel Buysse en Frederik van Eeden. Gebieden als toneel en beeldende kunsten blijven te zeer buiten het beeld van het tijdschrift. Achter blijven bijdragen op het gebied van de economische geschiedenis en dat geldt dan ook voor onderwerpen als arbeidersbewegingen, sociale wetgeving, volksgezondheid, Noord-Zuid contacten (verkeerszaken, regiobeleid en culturele betrekkingen). Onderbelicht in het tijdschrift is de rol van de vrouw in de Vlaamse beweging, al verschenen er bijdragen over de meisjesbewegingen en over de bejegening van vrouwen die na de oorlog gearresteerd werden vanwege liefdesrelaties met de Duitse bezetters. Praktisch gezien is het emancipatorische aspect ten aanzien van Vlaanderen binnen België de laatste decennia minder relevant gezien de op dit gebied bereikte resultaten. Zeker voor de periode na 1950 zouden zo ook meer algemene publicaties over ontwikkelingen in Vlaanderen aandacht en daarmee publicatie in *Wt* moeten en kunnen krijgen. Tevens zouden er wat meer bijdragen over persoonlijkheden uit de Vlaamse beweging mogen verschijnen. Het lukt maar moeilijk om in elke jaargang een paar bijdragen te krijgen naar aanleiding van de herdenking van een sterfte- of geboortjaar van een prominente Vlaming. Deze te wensen ontwikkelingen staan overigens niet haaks op de in 1980 geformuleerde doelstellingen van het tijdschrift: het onderzoeken van bepaalde problemen van het leven van een Vlaamse gemeenschap. Belangrijk hierbij is echter het feit dat de talrijke recensies in het tijdschrift wél evolueerden in de richting van de hierboven geschetste, gewenste ontwikkeling.

De hiervoor geformuleerde bedenkingen doen niets af aan de positieve ontwikkelingen die het tijdschrift heeft doorgemaakt. Sinds 1994 geniet het de financiële en operationele steun en medewerking van het ADVN en vanaf 2004 heeft de Vereniging voor Wetenschap het tijdschrift met behoud van zijn redactionele zelfstandigheid

Op 14 november 1998 werd *Wetenschappelijke Tijdingen* bekroond met de ANV-Visser-Neerlandiaprijs. [ADVN, VKDP1]

overgedragen aan het ADVN. De relatie met het ADVN betekent ook dat de redactie de inmiddels onmisbare materiële en administratieve hulp krijgt. Bovendien wordt de redactie in haar werk ondersteund door een bureauredactie die ook op inhoudelijk vlak bijdraagt aan de totstandkoming van het tijdschrift. Het contact met het ADVN betekende ook dat het tijdschrift meer aandacht kreeg voor het verschijnsel nationalisme, een van de specifieke aandachtsgebieden van het ADVN. Een evolutie die zich parallel ontwikkelde met de toenemende belangstelling voor de comparatieve en dus internationale geschiedschrijving op dat vlak.

Naast de publicaties van Lode Wils over het nationalisme in België en zo ook in Vlaanderen in de negentiende eeuw, waarbij hij in zijn bijdrage de lezers attendeerde op de theorieën van E.J. Hobsbawm en M. Hroch, kwam ook het redactielid Luc Boeva geregeld de lezers over dit "Höchst unübersichtliches Gelände" informeren. Al deze bijdragen leerden dat nationalisme geen verschijnsel is met unieke eeuwigheidswaarde, maar dat het veelal constructies zijn die aan tijd en veranderingen onderhevig zijn. In 2004 kon er in Antwerpen zelfs een internationaal congres aan dit thema gewijd worden ter gelegenheid van het twintigjarig bestaan van het ADVN, met als onderwerp "Nationale bewegingen & geschiedschrijving. De ge-

schiedschrijving van de Vlaamse beweging en van andere nationale bewegingen in Europa". De handelingen ervan werden in 2005 als zelfstandige uitgave door *Wt* gepubliceerd.

Een verrijking van de inhoud is de keuze geweest om vanaf 2006 in elk nummer een archiefstuk centraal te stellen. De tekst met toelichting, veelal een doorwrocht artikel van Luc Vandeweyer, brengt ons dichterbij het verleden. Tot nu toe waren het teksten die centraal stonden, maar ook zal nog gedacht worden aan meer en rijker beeldmateriaal. En een goede greep is het geweest om een discussie binnen de redactie over de rol van koning Albert I tegenover de Vlaamse beweging naar aanleiding van bijdragen van Herman Van Goethem en Lode Wils uit te breiden tot een discussiedossier met een verbindende en inleidende bijdrage van Harry Van Velthoven. Dat zal in de toekomst allicht vaker gebeuren.

De redactie bestaat grotendeels uit historici, verbonden aan verschillende universiteiten (Leuven, Gent, Brussel en Antwerpen). Continuïteit is binnen de redactie een belangrijke factor, al zijn er uiteraard wisselingen en zelfs aanvullingen uit andere dan de zuiver histori-

Doorheen de jaren wijzigde de verschijningsvorm van *Wetenschappelijke tijdingen* enkele malen. [ADVN, VY290/ VY101]

sche discipline. De redactie wordt sinds kort bijgestaan door een internationale adviesraad. Een noodzakelijke ontwikkeling om het wetenschappelijke karakter te waarborgen en het tijdschrift aantrekkelijk te houden als publicatiemogelijkheid voor jonge academici. De ontwikkelingen in de academische wereld om tijdschriften een 'ranking' te geven en wetenschappers te dwingen zoveel mogelijk in het Engels te publiceren, kunnen een bedreiging voor ons tijdschrift vormen. Vanuit de redactie zullen we deze 'gevaren' keren door een hoge wetenschappelijke standaard aan te houden, samenvattingen van de bijdragen in het Engels te leveren (dat gebeurt al), een duidelijk 'gezicht' aan ons tijdschrift te geven qua inhoud en onderwerpkeuze en naar onze lezers toe bovenal een leesbaar tijdschrift aan te bieden. Ook de stap naar een eigen webstek dient gezet, al worden de bijdragen reeds aangeboden langs de webstek van het ADVN. Uitgaande van de genoemde criteria kunnen we het tijdschrift als een volwaardig medium onder de Nederlandstalige historische tijdschriften handhaven. Na een bestaan van vijfenzeventig jaar verdient *Wetenschappelijke tijdingen* alle kansen op voortzetting van zijn bestaan. [PvH]

Huidige samenstelling van de redactie van *Wt*: Machteld De Metse-naere, Matthijs de Ridder, Bruno De Wever, Romain Van Eenoo,

Maarten Van Ginderachter, Herman Van Goethem, Pieter van Hees, Romain Vanlandschoot, Harry Van Velthoven, Frans-Jos Verdoodt (redactiesecretaris), Louis Vos, Antoon Vrints en Lode Wils. Bureauredactie: Walter De Meyere, Sophie Gyselinck en Ann Van Gastel.

Internationale adviesraad: Stefaan Berger, Luc Boeva, Mon Detrez, Johannes Koll, Joep Leerssen, Anne-Marie Thiesse, Marius Turda en Enric Ucelay Da Cal.

Een register van alle bijdragen in *Wt* sinds 1935 is te vinden langs www.advn.be > de bezoeker > gegevensbestanden > bibliografie *Wt*. Alle artikels, recensies en signalementen uit de periode 1995-2008 zijn beschikbaar in pdf-formaat.

Meer over de geschiedenis van *Wt* o.a. op www.advn.be > het ADVN > publicaties > tijdschriften > *Wetenschappelijke tijdingen*, in G. Leemans, *Wetenschappelijke tijdingen (Wt)*, in: *NEVB*, Tielt, 1998, pp. 3706-3708 en in het Bibliografisch nummer dat verscheen als *Wt*, jg. 60, nr. 4, 2001 met bijdragen van F.-J. Verdoodt, *Een herinnering aan Jozef Goossenaerts*, pp. 5-6; G. Leemans, *"Wetenschappelijke Tijdingen" 1935-1963*, pp. 7-16; P. van Hees, *"Wetenschappelijke Tijdingen" 1963-2000*, pp. 17-24.